

Bayram Kamal oğlu Hacızadə
Əməkdar incəsənət xadimi,
Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor
E:mail: azercatoon@gmail.com

1980-1991-ci İLLƏR “KİRPİ” SATİRİK JURNALI İLƏ ƏMƏKDAŞLIQ EDƏN GƏNC RƏSSAMLARIN YARADICILIĞI

Açar sözlər: gənc rəssamlar, orijinallıq, müasirlik, tənqid, satirik jurnal.

Ключевые слова: молодые художники, оригинальность, современность, критика, гротеск, разоблачение, сатирический журнал.

Keywords: young artists, originality, modernity, criticism, grotesque, revelation, satirical magazine.

1980-1991-ci illərdə “Kirpi” satirik jurnalında dərc edilmiş karikaturalar haqqında danışarkən ilk növbədə rəssamlarımızın bu illər ərzində beynəlxalq aləmdə, ölkədə baş verən ictimai-siyasi hadisələri tənqid edən, cəmiyyətdə, gündəlik həyatda müşahidə olunan nöqsanları ifşa edən çoxsaylı əsərlərini xatırlatmaq yerinə düşərdi. Ölkədə müşahidə olunan əyintilərlə mübarizədə ön cəbhədə addımlayan karikaturaçılarımızın əsərlərində dövrün çeşidli problemləri geniş şəkildə əks olunmuşdur. O dövrün konkret nöqsanlarını tənqid edən, mövzuları real həyatdan götürülmüş həmin əsərləri ardıcılıqla izlədikcə Sovet dövrünün 80-ci illərinə karikaturaçılarımızın gözü ilə ekskurs edir, həmin dövrdə cəmiyyətdə baş verən hadisələrin canlı şahidinə çevrilir və bununla da karikatura sənətinin əhəmiyyətini, vacibliyini və gücünü daha dərindən başa düşürük.

Jurnalın səhifələrində uzun illər “Kirpi” ilə əməkdaşlıq etmiş, karikatura sahəsində kifayət qədər uğurlar qazanmış A.Quliyev, V.Ternavski, P.Şandin, R.Quliyev, Ə.Zeynalov, E.Abdullayev, V.Tatarinsev, M.İsmayılov, Q.İdrisov, Y.Əsədov kimi rəssamlarla yanaşı, 1980-1991-ci illərdə E.Avalov, V.Allahyarova, N.Seyidbəyli, B.Danilenko, H.Yəhyayev, S.Nəsirov, E.Mirzəyev, B.Hacızadə və başqalarının imzalarına da rast gəlmək olardı. Yeni ifadə tərzini, yeni formalar axtarışında

olan və bu istiqamətdə kifayət qədər uğurlar əldə etmiş karikaturaçı-rəssamlarımız milli dəyərlərə, milli köklərə istinad edərək yeni-yeni əsərlər yaratmağa nail olurdular. Bu rəsmlərin ideyalarının ifadəli həlli müəlliflərin mövzuya müasir, eləcə də fərdi münasibətinin məntiqi nəticəsi idi. Yüksək peşəkarlıqla işlənməmiş həmin karikaturalarda rəssamlarımız ətrafda müşahidə olunan mənfi halları ümumiləşdirərək, tamaşaçıya tamamilə başqa aspektdə, lakin olduqca tanış rakursdan təqdim etmişlər.

Ayda iki dəfə nəşr olunan “Kirpi”nin səhifələrində Sovet cəmiyyətinə xas problemlər, hər bir sırayı vətəndaşın məişətdə, gündəlik həyatda rastlaşdığı nöqsanlar, əyintilər öz əksini tapırdı. Jurnalda rəssam-jurnalistlərimizin, həmçinin sırayı vətəndaşların şəxsi müşahidələrinin məhsulu kimi təqdim olunan əsərlər oxucularının diqqətinə bəzən incə yumorla, bəzən isə kəskin formalarda çatdırılırdı. “Kirpi”nin nüfuzu, cəmiyyətdə qazanmış olduğu rəğbət bu jurnal ilə əməkdaşlığa getdikcə daha çox insanı sövq etmişdir. Məhz bu səbəbdən də 80-ci illərdə jurnalda əməkdaşlığa başlamış karikaturaçıların sırasında gənclər və tələbə rəssamlar çoxluq təşkil edirdilər. Bu istiqamətdə ilk addımlarını atan gənc rəssamlarımız ölkədə və respublikada baş verən ictimai-siyasi proseslərə, mövcud mənfi hallara öz vətəndaş münasibətini bildirərək, bu zaman kəsiyində bir-birindən maraqlı və orijinal əsərlər yaratmışlar.

“Kirpi” ilə həmin dövrdə əməkdaşlığa başlamış, jurnalın səhifələrində özünün ilk karikaturaları ilə çıxış etmiş rəssamlar sırasında Elturan Avalov, Bayram Qasımخانlı, Bulud Qasımov, Vəfa Allahyarova, Elman Mirzəyev, Hafiz Yəhyayev, Seyran Nəsirov, Nailə Salmanova, Qamət Vəlicanov, Bayram Hacızadə və başqalarının imzalarına rast

gəlmək olar. Bu sahədə ilk addımlarını 80-ci illərdə atmış, “Kirpi” jurnalında yetişmiş və püxtələşmiş rəssamlarımız bu gün də dövrü mətbuat səhifələrində cəmiyyətimizin inkişafına mane olan ünsürlərlə mübarizə aparır, dünyada keçirilən beynəlxalq müsabiqələrdə, sərgilərdə, mötəbər tədbirlərdə ölkəmizi layiqincə təmsil edirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, təsviri sənətin ən mübariz sahəsi olan karikatüranı bu gün yaşadan, bu nadir sənət növünün cəmiyyətdə tanınması və inkişafı üçün xidmətlər göstərən də məhz yuxarıda adları sadalanmış rəssamlardır.

80-ci illərdə “Kirpi” jurnalı ilə əməkdaşlığa başlamış bu karikaturaçılar oxucuların diqqətini, demək olar ki, elə ilk rəsmlərindən özlərinin yüksək rəsmçəkmə mədəniyyəti və peşəkar rəssam işi ilə cəlb etmişlər. Onların sırasında özünəməxsus dəst-xəti ilə seçilən E.Avalovun orijinal kompozisiya quruluşu, sözün əsl mənasında heç kəsə bənzəməyən işləmə texnikası ilə seçilən karikaturalarını müəllif imzası olmadan da tanımaq mümkündür. Həqiqətən də E.Avalovun sevgi ilə işləyib hazırladığı obrazları digər rəssamların qəhrəmanları ilə dəyişik salmaq olmaz. Yüksək daxili zənginliyi, təvazökarlığı və rəsmçəkmə mədəniyyəti ilə seçilən E.Avalov 80-ci illərdə daha məhsuldar çalışmış, jurnalla daha sıx əməkdaşlıq etmişdir.

Rəssamın müxtəlif mövzuları əhatə edən əsərləri sırasında “İmkan ver doktorluğu da müdafiə edim, sonra kinoya da gedərik, konsertə də!” (1981), “İşə nahaq getmədik, bu gün maaş günü imiş” (1981), “Köhnə adətindən qalmır” (1981), “Bəs bu qoyun haradandır?” (1981), “Üç gündür ezamiyyətdəyəm, qonaq aparana da yoxdur” (1982), “Yollarına bax-baxa qaldı gözlərim” (1982), “Mənim varlığım sənə bağlıdır” (1982), “Kölgəm qədər yaxın-san, ancaq tuta bilmirəm” (1982) kimi karikaturaları ilk növbədə peşəkar rəssam işi ilə fərqlənir və geniş oxucu-tamaşaçı kütləsinin diqqətini orijinallığı ilə cəlb edir (2.209).

80-ci illərdə “Kirpi” jurnalında ilk karikaturaları ilə çıxış etmiş rəssamlardan bəhs edərkən geniş oxucu-tamaşaçı kütləsinə öz imzası ilə yaxşı tanış olan, Azərbaycan satirik qrafikasında öz sözünü demiş karikatura us-

tası Vəfa Allahyarovanın (*Vəfa Cəfərova*) yaradıcılığını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Onun ilk karikaturaları jurnalın səhifələrində 1982-ci ildə dərc olunmağa başlamışdır. Həmin dövrdə çox gənc olmasına baxmayaraq, V.Allahyarovanın rəsmləri öz zəngin estetikası, yüksək bədii səviyyəsi ilə seçilirdi. Özü-nün təkrarsız dəst-xəti, yüksək rəssamlıq mədəniyyəti ilə seçilən, oxucuda yüksək zövq formalaşdırmaq kimi nadir keyfiyyətə malik olan V.Cəfərovanın mürəkkəb kompozisiya quruluşu ilə seçilən, şirin yumorla aşılınmış əsərləri çoxmənalı assosiativ təsir imkanlarına malikdir.

V.Allahyarovanın jurnalda “Vəfa” imzası ilə dərc olunmuş “İdman qurğularından səmərəli istifadə olunur” (1982), “Layihələrin hər ikisinə bir gözlə baxıram” (1983), “Kaş bu qədər əlləri olan arvadım olaydı!” (1983), “Yeni müdirin təqdimatı” (1984), “Gətirilən xiyarlar da balqabaq boyda olur” (1984), “Nə çox kəbin kəsdirən var!” (1985), “Ləkə yaxar asta-asta...” (1986), “Arvadının vəzifəsini böyüdüblər” (1988) karikaturaları onun uğurlu əsərlərindəndir.

80-ci illərdə rəssamın imzasına jurnalın, demək olar ki, bütün nömrələrində rast gəlmək olardı. Bütün yaradıcılığı boyu xidmət etdiyi sənətə, çalışdığı sahəyə sadıq qalmış rəssam bütün bu müddət ərzində öz üslubunu, qrafika dilini və rəssam mədəniyyətini qoruyub saxlamışdır. Təsədüfi deyildir ki, V.Allahyarovanın kiçikli-böyüklü hər bir əsərini oxucular onun imzası olmadan da tanıyır, sevir, rəğbətlə qarşılayırlar.

V.Allahyarovanın “Kirpi” jurnalının 1984-cü ilin 10-cu nömrəsinin üz qabığında dərc edilmiş karikaturası bu gün də aktualdır. Rəsmdə süni təbəssümlə maskalanmış iki personajın görüşü təsvir olunmuşdur. Əsl simalarını maska arxasında gizlədən, bir-birini gülərlə, xoş sözlərlə salamlayan hər iki “qəhrəman” əslində maska arxasında öz qəzəblərini və nifrətini gizlətməyə cəhd edirlər. Yüksək peşəkarlıqla işlənmiş və indi də öz aktuallığını itirməmiş bu rəsm tamaşaçılar tərəfindən sözsüz də başa düşülür (şək.1).

“Kirpi” ilə əməkdaşlığa 1982-ci ildə başlamış rəssamlar Elman Mirzəyev və Nailə

Salmanovanın yaradıcılığı da diqqətəlayiqdir. Özünəməxsus rəssam dəst-xəti ilə seçilən və əsasən “Sözsüz” karikaturaların müəllifi kimi şöhrət qazanmış E.Mirzəyevin “Televizor qarşısında” (1982), “Səni əldən saldı, gəl görüm!” (1982), “Şikayət kitabı” (1986), “Kefinizdə olun, müdir məşğuldur” (1986), “Bu çörəyin yarısını mişarla” (1986), “Ayrılan yollar” (1986) və s. rəsmləri onun bu sahədə ilk uğurları kimi qiymətləndirilə bilər. Tamaşaçı E.Mirzəyevin bu əsərlərində onun cəmiyyətə müşahidə olunan neqativ hallara incə yumorla yanaşmaq qabiliyyətinin və bu halları kiçik bir detal vasitəsi ilə açma bacarığının şahidi olur.

Karikaturaçı rəssam Nailə Salmanovanın 1982-ci ildə “Kirpi”də “İlk imza” başlığı altında dərc olunmuş “Mən, Məşədi İbad öz xahişimlə işdən çıxıram”, “Hədiyyənizi elə zərfdə qoya bilərsiniz!”, “Müəllim, mənə tanımadınız?” kimi karikaturalar gənc rəssamın bu sahədə ilk addımlarıdır. Sonrakı illərdə N.Salmanovanın işləyib hazırladığı “Sizin köməyiniz olmasa, uşağın əli medaldan üzüləcək” (1983), “Bunu özümüz üçün məxsusi bişirdirmişəm” (1985), “Biz vurmağı tərgitdik, arvadlarımız güdməyi tərgitmədi” (1986), “İndi isə dördüncü hərəkətə başlayırıq” (1988), “Bazardan çıxanlara yardım fondu” (1989) kimi karikaturaları onun cəmiyyətdə baş verən mənfi hadisələrə baxışını əks etdirirdi.

Yeni-yeni imzalarla, gənc rəssamların axını ilə yadda qalmış 80-ci illərdə jurnalın ümumi ab-havası da dəyişmişdir. Ziyalılar, tələbə rəssamlar, gənclər arasında, bütövlükdə cəmiyyətdə karikaturaya olan maraq “Kirpi” ilə əməkdaşlıq edən rəssamların sayının artması ilə nəticələnirdi. O illər dövrü mətbuatda *Bulud* imzası ilə çıxış etmiş Bulud Qasimov, bu gün Hafiz Nəsiroğlu kimi tanıdığımız rəssam-jurnalist Hafiz Yəhyayev, jurnalda *Seyran Cəfərli* imzası ilə çıxış edən tanınmış karikaturaçı-rəssam Seyran Nəsirov, eləcə də Bayram Qasımخانlı, Qamət Vəlicanov və Bayram Hacızadənin də ilk karikaturaları məhz bu illərdə “Kirpi”nin səhifələrində dərc olunmuşdur.

Bulud Qasimovun “Adi rebus” (1981), “Dayanacaqda” (1981), “Xahiş edirəm, bir

neçə kəlmə işinizdən” (1982), “Vəzifə” (1990), Bayram Qasımخانının “Bakının yolları” (1984), Qamət Vəlicanovun “Sənin kimilərə yer yoxdur” (1985), “Ver o dirəklərin birini əvəz eləyək” (1989), Bayram Hacızadənin “Buna nə var ki, sirk artistidir” (1986), “Onsuz da iki-üç gündən sonra qayıdıb gələcək üstümüzə” (1986), “Bib-bib” (1988), “Məlik Məmməd bu gün” (1990) kimi karikaturaları gənc rəssamlarımızın bu sahədə ilk addımları, ilk uğurları kimi qiymətləndirilə bilər (5) (şək.2).

80-ci illərdə “Kirpi”də ilk karikaturaları ilə çıxış etmiş rəssamlar sırasında rəssam-jurnalist Hafiz Yəhyayev və Seyran Nəsirovun fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Gənc olduqlarına və rəssamlıq təhsili almadıqlarına baxmayaraq, əsərlərində karikatura sənətinə böyük sevgi aydın hiss olunan, məhsuldar fəaliyyətləri ilə seçilən H.Yəhyayev və S.Nəsirov bu illər jurnalın oxucularına müxtəlif mövzuları işıqlandıran çoxlu sayda karikatura və satirik rəsmlər təqdim etmişlər. H.Yəhyayev “İş vaxtı qurtardı, arvadın tapşıracağı işlər qurtarmaq bilmir” (1984), “Dam üstədir damımız...” (1984), “Maşının sükanını tutanda, araq sahibini edir kəllə-mayallaq!” (1985), “Pul verin! Çox verin! Mən sənətkaram!” (1986), “Kölgələr” (1988), “Bom-boş” (1991) və s. bu kimi karikaturalar müəllifin gündəlik həyatda rastlaşdığı, müşahidə etdiyi hadisələrin təsviridir (şək.3).

H.Yəhyayev müəllifi olduğu simasız, ikiüzlü insanların ifşasına yönəlmiş “Yetmiş il söydülər, indi əklil qoyurlar” adlı digər bir karikatura jurnalın 1991-ci ilin 10-cu nömrəsində dərc edilmişdir. Rəssam bu karikaturada tanınmış siyasi xadim M.Ə.Rəsulzadənin portretini realistik prinsiplərə uyğun şəkildə işləmiş, onun məzarına əklil qoyan ikiüzlü siyasətçiləri isə eybəcər və gülünc formalarda təsvir etmişdir. Ölkədə və respublikada baş verən ictimai-siyasi hadisələrə operativ reaksiya verən rəssam yuxarıda haqqında danışdığımız bu karikaturada tanınmış şəxsiyyətlərin simalarından yerində və məharətlə istifadə etmişlər (4.1).

1983-cü ildən “Kirpi” ilə əməkdaşlığa başlamış S.Nəsirovun jurnalda dərc olunan

“Nə gedir, bağdan gedir...” (1983), “Qarğa” (1983), “Gecə oğrusu” (1988), “Kötükbəyi” (1988), “Soltan bəy, qənd tapmayınca deyəsən subaylığın daşını ata bilməyəcəksən” (1989), “Tribunada” (1990) kimi karikaturalarını izlədikcə rəssamın öz üzərində çalışaraq necə püxtələşdiklərinin şahidi oluruq. Həmin dövrdə çox gənc olmasına baxmayaraq, S.Nəsirovun çəkdiyi rəsmlər öz estetikası, yüksək bədii həlli ilə seçilirdi.

Cəmiyyətdə müşahidə olunan neqativ halları, dövrü üçün aktual problemləri karikaturalarında özünəməxsus yumorla işıqlandıran Seyran Nəsirov öz yaradıcılığında beynəlxalq aləmdə baş verən siyasi hadisələrə də geniş yer vermişdir. “Kirpi”nin oxucularını güldürən və düşündürən həmin karikaturalar jurnalın səhifələrində mütəmadi olaraq dərc olunurdu. Rəssamın 80-ci illərdə “Kirpi”nin səhifələrində dərc olunmuş “Təhlükəli oyun” (1984), “Ağ evin küp qarısı kosmosda” (1985), “Müttəfiqlər” (1986), “Qüdrətli dalğa” (1988) kimi siyasi mövzulu karikaturalarında onun qrafikası üçün xarakterik olan sadəlik, plastika və ifadəlilik özünün tam və bədii həllini tapmışdır desək yəqin ki, yanılmırıq.

S.Nəsirovun jurnalın 1985-ci il nömrəsində dərc olunmuş “Beynəlxalq hüquq normaları – sözdə və işdə” adlı rəsminə müəllif ABŞ-ın apardığı ikiüzlü siyasəti ifşa etmiş, “Üzdə bir, arxada başqa cür” el misalını məqamında və çox orijinal şəkildə göstərməyə müvəffəq olmuşdur. Cizgilərin kəskin müəyyənliyi, konkretliyi və rənglərin ton intensivliyi iki kadrda ibarət olan bu siyasi karikaturanın baxımlılığını daha da artırır. Fiqurların xarakterik cəhətlərinin düzgün və lakonik qurulması onların vizual baxımdan ümumiləşdirilmiş obraz səviyyəsində qəbul olunmasını təmin edir. Peşəkarlıqla qurulmuş kompozisyada simvollarla məharətlə istifadə etmiş müəllif mürəkkəb siyasət oyunlarını və bu oyunların arxasında duran dövlətləri ifşa edərək, onların əsl simalarını göstərməyə nail olmuşdur. Geniş tamaşaçı kütləsi üçün nəzərdə tutulmuş bu karikaturanın digər bir üstün cəhəti onun mənsiz də başa düşülməsidir.

Rəsmi birinci hissəsində beynəlxalq hüquq normalarını əlində əsas tutan qara

eynəkli ABŞ təmsilçisi silindirdə və Amerika bayrağının bəzi hissələrindən tikilmiş geyimdə təsvir olunmuşdur. Rəssam bu “qəhrəman”ın əllərini caynaq kimi göstərməklə tamaşaçıya beynəlxalq hüquqdan dəm vuran bu gözdən iraq siyasətçinin əslində vəhşi quzğun olduğunu anlatmağa və bununla da onun əsl simasını açmağa nail olmuşdur. Karikaturanın ikinci kadrında isə ABŞ-ın istehsal etdiyi silah və sursatla silahlanmış hərbcinin Nikaraqua sərhədlərini pozaraq müstəqil ölkənin ərazisinə daxil olması səhnəsi təsvir olunmuşdur. Aqressoru dəstəkləyən ABŞ təmsilçisi rəsmi sol tərəfində silahını güllələrlə dolduran vəziyyətdə göstərilmişdir (1985-ci ildə ABŞ prezidenti R.Reyqan Nikaraqua ilə əlaqələri kəsmiş, bu ölkəyə iqtisadi və siyasi embarqo qoymuş, qonşu Hondurası silahlandıraraq müstəqil Nikaraquaya silahlı təzyiqlə göstərməklə onun daxili və xarici siyasətinə müdaxilə etmişdir). Bu güllələrin məhz rəsmi birinci kadrında təsvir edilən beynəlxalq hüquq normaları yazılmış bəyannamənin sətirlərindən sızması və ikinci kadrda artıq güllələrə çevrilərək hərbcinin silahına dolması rəssamın orijinal tapıntısıdır (3.6).

80-ci illərin sonlarında Ermənistanın Azərbaycana qarşı ədalətsiz ərazi iddiaları, Rusiyanın və bəzi Qərb dövlətlərinin ikili siyasəti bütün ziyalılarımız kimi karikaturaçı rəssamlarımızın da hiddətinə səbəb olmuşdur. Bu illər azərbaycanlıların Ermənistandan – öz ata-baba torpaqlarından qovulmasının miqyası daha da genişlənmiş, ölüm və zorakılıq halları artmışdır. Azərbaycan üçün ağırlı olan o illər Bakıya və respublikanın digər rayonlarına Ermənistan və Dağlıq Qarabağ ərazisindən 1 milyona yaxın qaçqın və məcburi köçkün gəlmişdir. Təsədüfi deyildir ki, həmin dövrdə rəssamlarımızın yaradıcılığının əsas hissəsini də elə öz torpaqlarından qovulmuş bu insanların acı taleyini, xalqımızın bu savaşa təklənməsini əks etdirən çoxsaylı karikaturalar, plakatlar, təbliğat xarakterli rəsmlər təşkil edirdi (1.49).

Karikaturaçı-rəssam Seyran Nəsirovun bu mövzuya həsr olunmuş karikaturası jurnalda 1991-ci ildə dərc olunmuşdur. Bu karikaturada ölkədə erməni təcavüzünün nəticələri

nin miqyaslarını bütün çılpaqlığı ilə oxuculara çatdırmaq üçün müəllif öz doğma torpaqlarından döyülərək qovulmuş ilk azərbaycanlı qaçqınların fotolarından istifadə etmişdir. Ermənilərin işgəncələrinə məruz qalmış, ciddi xəsarətlər almış bu insanlar xəstəxana şəraitində, baş-gözü sarıqlı vəziyyətdə göstərilmişdir. Karikaturanın müəllifi gənc karikaturacı S.Nəsirov fikrini tam çatdırmaq üçün bir neçə detaldan məharətlə istifadə etmişdir. Rəssam karikaturanın mərkəzində öz sərhədlərini genişləndirməyə cəhd edən əli qana batmış erməni əsgərini və ona sərhədlərini bu zavallı insanların torpağı, malı və canı hesabına genişləndirməkdə kömək edən yuxarıdan uzadılmış “qüdrətli əl” göstərmişdir.

Hadisələrin son dərəcə acınacaqlı və təhlükəli istiqamətdə getməsinə beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmağa çalışan rəssam yüksək peşəkarlıqla işləyib hazırladığı bu karikaturada satirik təsvir və foto sənətinin düzgün vəhdətini yarada bilmişdir. S.Nəsirov oxucuya yaxşı tanış olan bu ağırlı problemə həsr etdiyi karikaturanın kompozisiyasını elə bir tərzdə qurur ki, burada əlavə şərhə ehtiyac qalmır. Onun müəllifi olduğu bu karikatürada birbaşa kompozisiyaya daxil edilən fotolar informasiya daşıyıcısına çevrilərək, konkret prinsipial mövqe açıqlamağa xidmət edir, desək yanılmazdır. Qeyd etmək lazımdır ki, rəssamlarımızın bu haqsızlığı və ədalətsizliyi əks etdirən, bu aqressiyanı bütün çılpaqlığı ilə göstərən yüzlərlə karikaturası “Kirpi” jurnalının səhifələrində dərc olunmuşdur (şəkl.4).

Bu gün artıq öz imzaları ilə təkcə Azərbaycanda deyil, həm də dünya karikatura aləmində tanınan və nüfuz qazanmış yuxarıda adları çəkilən bu rəssamların sənətə sevgisi məhz “Kirpi” jurnalından başlamışdır. Mötəbər karikatura müsabiqələrində, beynəlxalq sərgilərdə və festivallarda çoxlu mükafatlar qazanmış və sənətdə artıq öz sözünü demiş bu rəssamların hər bir uğurunda, hər bir nailiyyətində, sözsüz ki, onların “Kirpi” jurnalında topladığı təcrübənin əhəmiyyəti danılmazdır. Özündə zəngin ənənələri yaşadan, yüzlərlə rəssama karikatura aləminə vəsiqə verən “Kirpi” satirik jurnalı ədəbi-bədii məktəb idi. Bu jurnaldan tribuna kimi istifadə edən gənc

rəssamlarımız ölkədə baş verən ictimai-siyasi hadisələrə öz vətəndaş münasibətini bildirərək biri-birindən maraqlı yüzlərlə əsər yaratmışlar.

80-ci illərdə jurnalla əməkdaşlığa başlamış gənc rəssamlardan N.Seyidbəylinin “Qoşa müəllif” (1980), O.Hacıyevin “Bəs indi mən hara gedim?” (1980), N.Davidovun “Dayı, mənə də pivə süz” (1980), P.Cəfərovun “İbişovun adamıyam” (1981), İ.Vahabovun “Qarpız” (1982), “Dama-dama “Volqa” olar” (1983), E.Şıxəliyevin “Qonşular” (1983), “Qaz olmayanda” (1984), Z.Göyçəlinin “Qadın üçün maraqlı nəyiniz var?” (1984) kimi karikaturaları müəlliflərin orijinal tapıntısı və peşəkar dəst-xəti ilə seçilir.

Bu sahədə ilk addımlarını atan gənc rəssamlarımızdan M.Süleymanovun “Sürpriz” (1983), M.Talıbovun “Apardı ellər Saranı” (1983), N.Ələkbərovun “Kosmosa” (1983), B.Şirinovun “Bəs qoyunu kimin ayağına yazmaq?” (1984), Ə.Nağıyevin “Nə oldu, toxuyub qurtarmadın?” (1984), Ə.Səfərovun “Buranı niyə bəzəmişiz?” (1984), B.Əhmədovun “Heç bu kəndə də belə maşınla gələrlər?” (1985), Ə.Mirzəliyevin “Yollar, a yollar” (1985), S.Məmmədovun “Alverçinin köşkü” (1985), M.İslamovun “Qonşu, gələn dəfə təmir etmək sənin borcundur” (1985), N.Qazıyevanın “Bəs qulaqların niyə burulub?” (1986), S.Ələkbərovun “Bir az da döz, yaz gələr, yonca bitər” (1986), G.Məmmədovanın “Su kəməri” (1988) və digər bu kimi karikaturaları o dövrün aktual problemlərinin işıqlandırılmasına yönəlmişdir (2.232).

1980-1991-ci illərdə “Kirpi” satirik jurnalında dərc edilmiş karikaturaların araşdırılması onu deməyə əsas verir ki, bu dövr jurnalında gənc rəssamların kütləvi axını ilə yadda qalmışdır. Məhz bu dövrdə Azərbaycan satirik qrafikası yeni formalar qazanmış, yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Təsviri sənətin ən çevik və mübariz qolu olan karikatura janrına müraciət edən rəssam-jurnalistlərimiz respublikanın, eləcə də ölkənin ictimai-siyasi həyatında baş verən mənfi hallara vətəndaş münasibəti bildirərək qrafika sahəsində bir-birindən maraqlı əsərlər yaratmışlar.

Bu istiqamətdə durmadan çalışan, öz məhsuldar və səmərəli fəaliyyəti ilə seçilən “Kirpi”nin rəssamları 80-ci illərdə siyasi karikatura sahəsində uğurlu addımlar atmışlar. Öz imzaları ilə Azərbaycan oxucusuna yaxşı tanış olan rəssamlarımızın işləyib hazırladıkları karikaturalar yüksək bədii estetikaya malik olduğundan son dərəcə baxımlıdır. Qrotesk və acı sarkazmla aşlanmış, uzaqgörənliklə düşünülmüş və yüksək peşəkarlıqla işlənmiş həmin karikaturaların bir çoxu bu gün də öz əhəmiyyətini və aktuallığını itirməmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan tarixi. IV c. Bakı: “Elm” nəşriyyatı, 2000, 50 s.
2. Hacızadə B. Kirpinin rəssamları (1980-1991-ci illər) III cild. Bakı: “Səda” nəşriyyatı, 2017, 368 s.
3. “Kirpi” satirik jurnalı, Bakı: “Kommunist” nəşriyyatı, 1985, № 5.
4. “Kirpi” satirik jurnalı, Bakı: “Kommunist” nəşriyyatı, 1991, № 10.
5. www.azercartoon.com

Байрам Камал оглы Гаджизаде

ТВОРЧЕСТВО МОЛОДЫХ ХУДОЖНИКОВ, СОТРУДНИЧАВШИХ С САТИРИЧЕСКИМ ЖУРНАЛОМ “КИРПИ” (1980-1991-е годы)

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется творчество молодых художников, сотрудничавших с сатирическим журналом “Кирпи” в 1980-1991-х годах. Рассматривается разнообразие стиля и тем карикатур молодых художников, делающих первые шаги в этой области, анализируются их рисунки. В статье выделяется актуальность и современность этих произведений, отличающихся оригинальным подходом авторов.

Bayram Kamal oglu Hajizadeh

CARTOONS BY THE YOUNG ARTISTS WHO COLLABORATED WITH THE “KIRPI” SATIRICAL MAGAZINE IN 1980-1991

SUMMARY

The article explores the cartoons of the young artists, who collaborated with the “Kirpi” satirical magazine in 1980-1991. The different styles of painting and the various subjects depicted by the young cartoonists, who made their first steps in this field, are analyzed in the article. The article pays particular attention to such features as being appropriate to the current time and modernity of these works that distinguish by the original vision and approach of these cartoons.

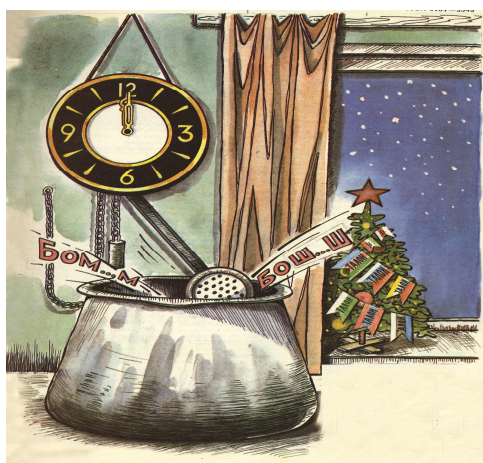
Şək.1. “-Səni görməyimə çox şadam!
-Mən də şadam, əzizim!”. V.Allahyarova (“Kirpi”, 1984).

Şək.1. “-Səni görməyimə çox şadam!
Mən də şadam, əzizim!”
V.Allahyarova (“Kirpi”, 1984).

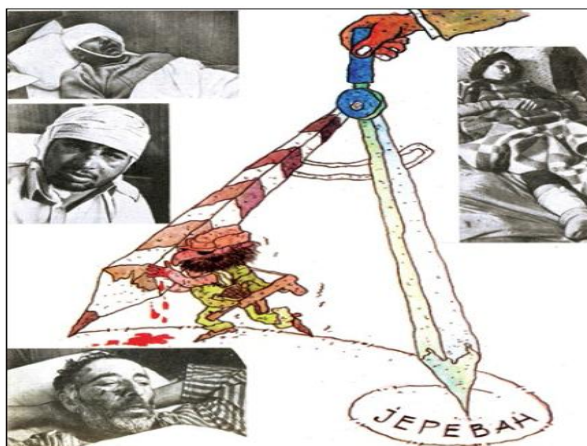
Şək.2. “Vəzifə”. B.Qasimov (“Kirpi”, 1990).

Şək.2. “Vəzifə”. B.Qasimov (“Kirpi”, 1990)

Şək.3. “Bom-boş”. H.Yəhyayev (“Kirpi”, 1991).

Şək.3. “Bom-boş”. H.Yəhyayev
 (“Kirpi”, 1991)

Şək.4. “Qüdrətli əl”. S.Nəsirov (“Kirpi”, 1991).

Şək.4. “Qüdrətli əl”. S.Nəsirov
 (“Kirpi”, 1991)